

volk te werken. Dat is namelijk de uitgave van een arbeiders-encyclopaedie. Dit moest een boek zijn, waarin de arbeidende klassen op alle vragen een antwoord kunnen vinden en waarin overigens ook alle wetenswaardigheden in korten, bondigen vorm behandeld worden; dus een boek om na te slaan voor alle gevallen des levens.

Men moet niet denken, dat zulk eene onderneming van geringe beteekenis zou zijn. Men stelle zich maar eens voor, hoe een dergelijk boek van materialistisch-sociaal democratisch standpunt uit geschreven in de handen der arbeiders zou werken. De populair-wetenschappelijke litteratuur der sociaal-democratie wijst het uit, hoe deze menschen het verstaan, overal opmerkingen uit te strooien, die op hunne materialistische wereldbeschouwing doelen of het christelijk standpunt hoonen. Zoo wordt langzamerhand en ter loops, maar daarom des te dieper wortelend, een zaad in de harten der lezers uitgestrooid, dat ongetwijfeld de overige revolutionaire leerstellingen voorbereidt. In die richting moest dus ook een sociaaldemocratisch arbeiders-conversatie woordenboek onberekenbare schade aanrichten. Feitelijk ontbreekt het niet aan aanwijzingen, waaruit men besluiten kan, dat de gedachte aan zulk eene onderneming in het vijandelijk kamp overwogen wordt.

Mocht toch de christelijke pers daarmee voor zijn en zich geen middel uit de hand laten nemen, dat haar zulk een aanzienlijk voordeel verleent.

Met enkele woorden hebben wij voorts melding te maken van de traktaat-litteratuur. Voorzeker heeft deze hare goede zijde en zal dikwijls gezegend werken, wij willen daarom hare rechten volstrekt niet verkleinen; maar zij is niet voldoende; want er zijn kringen en personen onder het volk, die van alles, wat naar een traktaat zweemt, niets willen weten, maar dan terstond voetangels vermoeden en in 't geheel niet aan het lezen gaan. Wil de christelijke litteratuur met goeden uitslag werken, dan moet zij ook letten op zulke menschen, die onder ons volk bij duizenden gevonden worden. Men moet zulke menschen eerst eenigszins voor-

bereiden, door hun spijs aan te bieden, die hun op het eerste gezicht smakelijk schijnt; hebben zij deze genoten en gezien, dan laten zij ook verder met zich spreken.

Overigens moeten hier ook niet vergeten worden de vereenigingen ter verspreiding van christelijke litteratuur, die sedert eenige jaren op waardige wijze bestaan en blijkens hare verslagen zeer gezegend werken. Maar er moet telkens meer gebeuren en wel voornamelijk in bovenbedoelden geest (die ook hier dikwijls uit het oog verloren wordt). Hier kan immers van concurrentie geen sprake zijn, maar de een zal den ander in de hand werken.

De christelijke uitspanningslitteratuur werkt in de eerste plaats op de zedelijke ontwikkeling van het individu, zij verzekert daardoor tevens den zedelijken grondslag van het huisgezin en maakt hare haardstede tot woning van huiselijk geluk en vrede, maar zij versterkt met het huisgezin ook het geheele volk, waarvan dit laatste een lid is. Zoo werkt zij feitelijk als een hefboom, waarmede men bij geringe inspanning groote dingen doet.

Daarom, gij geest der zeden en des christendoms, gebruik de kracht, die in u woont, treed steeds meer in het volksleven, vernietig den geest der zedelijke leugen en bouw in zijne plaats op den geest der waarheid, die geluk en vrede aanbrengt.

(Slot volgt.)

DE TAAK DER CHRISTELIJKE LITTERATUUR.

(Vervolg en slot van Blz. 32).

IV.

DE CHRISTELIJKE WETENSCHAPPELIJKE LITTERATUUR.

De tweede gedaante, waarin de loochende en daarmede onzedelijke macht het volksleven binnensluipt is de populair wetenschappelijke litteratuur: in schijnbaar wetenschappelijk gewaad gehuld, treedt zij pronkend op den voorgrond.

Vroeger is het reeds aangehaald, dat alle ware vooruitgang, hetzij op wetenschappelijk of op technisch gebied, niet vreemd en vijandig maar in tegendeel vriendelijk tegenover het christendom en de daardoor verlichte ideale wereldbeschouwing staat. Nu is het echter een alledaagsch en daarom juist ook een afgezaagd strijdmiddel der afbrekende pers, dat zij het christendom voorstelt als den vooruitgang niet genegen, alsof het overeenkomstig zijn innerlijk wezen, de ontwikkeling der menschheid wil beletten, en door deze schaamteloze leugen, met den klemtoon der overtuiging uitgesproken, wordt in alle standen der maatschappij het geloof opgewekt, alsof men »in de schaduw der kerk» feitelijk in de dikste duisternis, in de vreeselijkste donkerheid moest leven, en alsof een geloovig christen een mensch zou zijn op wien de laatste eeuwen niet den minsten invloed zouden hebben geoeffend.

Hoe onnoozel, hoe dwaas! Wat antwoordt de geschiedenis op deze leugen? — Van de dagen van Celsus tot die van Karl Vogt — wiens hersens de ondenkbaarste gedachten afzonderden, als zijn lever de gal — heeft men dezen troef tegen het christendom uitgespeeld en is steeds jammerlijk tegen deze rots vermorzeld. Het christendom is gebleven, de populair-wetenschappelijke schreeuwers zijn verstomd, hunne geschriften zijn den weg van alle papier gegaan, de

nakomelingen hebben hunne luidklinkende phrasen niet gehoord, maar verbum divinum manet in aeternum! (het Woord des Heeren blijft in eeuwigheid).

Overigens zij hier tegen deze leugen en hare apostelen alleen dit gezegd: Het christendom is geen werktuigelijk te leeren kunst uit woorden en letters bestaande, wie zijne waarheid niet in zijn eigen leven aan zijn eigen hart ervaren heeft, verstaat er niets van; maar wie zijne waarheid erkend heeft, die houdt haar vast als de kostbaarste paarl. Daarom hebben die grootsprekers ook geen verstand van het christendom en is het hun dus ook niet mogelijk een rechtvaardig oordeel er over te vellen, zij hebben evenmin het recht daartoe als een Kaffer of een Vuurlander.

Nadat nu door zulk een populair-wetenschappelijk geschrift met klinkende phrasen van papenheerschappij en waanwijsheid het christendom ten grave is gedragen en de »reine, zuivere wetenschap» inzonderheid de natuurwetenschap op den troon der wereld geplaatst is (zonder dat dit echter den gang harer zedelijke orde verstoort), wordt alles, wat de wetenschap heeft nagevorscht of van plan is na te vorschen, op eene onzedelijke afbrekende wereldbeschouwing terecht gebracht, in dezen gewoonlijk zeer bekrompen horizon gewrongen, om daarna met den verhevensten glimlach der wereld den lezer uit te noodigen:

„Zu schauen wie vor uns ein weiser Mann gedacht
Und wie wir's dann zuletzt so herrlich weit gebracht.“

Nu zou men kunnen denken, dat dit op zich zelf een tamelijk onschuldig genoeg is, dat de natuur van den schrijver genoegzaam kenmerkt. Deze optimistische waan zal echter spoedig verdwijnen, wanneer men twee dingen bedenkt. Eerstens kent deze afbrekende pers den ernst der wetenschap

niet; want het vermogen, een vraagstuk der wetenschap van de door de wetenschap vastgestelde feiten te onderscheiden, ontbreekt haar, de zin voor de waarheid is bij haar afgestompt en daarom biedt zij den lezer datgene, wat de wetenschap nog niet eens verwerkt heeft aan, als krachtig voedsel eener materialistische wereldbeschouwing.

Het zijn maar kostgangers der wetenschap, die deze laatste zoo mishandelen en door het materialistische slijk halen; want de ernstige onderzoeker, ook al heeft hij de waarheid des christendoms niet erkend zal zich wel wachten aldus te handelen; ik herinner hier slechts aan de namen Virchow, Semper, His en Claus, die eens in eene dergelijke controverse de waarheid de eer gaven, en bedoelde kostgangers uit het gezelschap der ernstige onderzoekers verbanden.

Bovendien moet men bedenken, dat dergelijke verklaringen van vraagstukken, die nog onderzocht moeten worden, als vaststaande feiten een zeer dankbaar publiek vinden, omdat veel wat voorgedragen wordt in zijn kraam te pas komt en daarom ook gretig aangenomen wordt. Over het algemeen vindt immers alles, wat de persoonlijke zedelijke verantwoordelijkheid van het individu tot onderwerp heeft, een veel vriendelijker ontvangst, dan de bewijzen eener zedelijke wereldorde. Maar ook op ernstiger en oprechter geesten kunnen zulke misvormde wetenschappelijke waarheden en vraagstukken verwarrend en ontmoedigend werken. Kortom, het arbeidsveld voor deze soort van afbrekende litteratuur is maar al te groot.

Hier staat de christelijke pers alweer voor een taak en wel een dubbele. Wederom moet haar worden toegeroepen: Op het volk af en den leugengeest neergehouden, de wetenschappelijke phrase vernietigd. Zeg het volk, hoe onnoozel de bewering is, dat de wetenschap de christelijke wereldbeschouwing noodzakelijk zou moeten tegenspreken, ontmasker de leugen, dat alle groote ontdekkingen der natuurwetenschappen onverenigbaar zijn met de leer van het christendom; toon het volk, dat beide, natuurwetenschap en christelijke leer een geheel afzonderlijken werkkring hebben, wijs hen bovenal hierop,

dat de grootste natuurkundigen, wier ontdekkingen tegen de christelijke wereldbeschouwing worden aangevoerd en die dit toch zelven wel het best konden beoordeelen, juist geloovige christenen waren, noem hun de namen Copernicus, Galilaei, Keppler, Newton, Faraday, Robert Mayer, Linnaeus, Cuvier, Edison en ik denk zij zullen beschaamd worden, wanneer zij bedenken welk een onbekende grootheid tot nu toe hun zegsman was tegenover zulke namen.

Maar is nu eenmaal het leugenweefsel van den geest der wetenschappelijke loochening ontmaskerd, dan moet ook hier weer positief werkend worden voortgegaan, en de christelijke litteratuur heeft dan den heiligen plicht, het volk de vaststaande feiten van het onderzoek te waarmerken en te bewijzen, dat de christelijke leer er niet mede in botsing komt, ja veeleer er door ondersteund wordt.

Is het nog noodig te zeggen, hoe krachtig opbouwend, die zoo even beschreven arbeid der christelijke pers werken moet? Hij komt de zwakke geloofsvonk te hulp, bemoedigt de twijfelenden en sterkt ook de christelijke wereldbeschouwing der vaststaanden; want al hebben de waarheden van het christendom, eene ondersteuning en een bewijs b.v. van de zijde der natuurwetenschappen, in 't geheel niet noodig, zoo moet het toch voor het geloof buitengewoon bemoedigend en versterkend zijn, wanneer men ziet, dat reeds de leerstellingen hier met de resultaten ginds harmonieeren. En anders kan en mag het immers ook niet zijn; want de waarheid het doel van alle onderzoek moet naar alle zijden onwrikbaar vast staan, zij is ongedeeld en ondeelbaar en tusschen de verschillende vormen waarin zij verschijnt mag geene ondempbare klove gapen.

Bedenkt men nu verder, hoe zoogenaamde resultaten der wetenschap gebezigd worden ten gunste eener wereldbeschouwing, die de banden des bloeds voor toevallig, de christelijke instelling van het huisgezin voor lastigen en onnoodigen dwang, de wetten van het volks- en staatsleven voor tirannie verklaart, dan blijkt hieruit van zelf, dat de christelijke pers door bestrijding van deze

leugen opbouwend kan werken aan familie- en volksleven.

Wat de verbreiding van dezen tak der christelijke pers aanbelangt, zoo dient deze zich in de eerste plaats weer bij de vroeger vermelde gedachte eener christelijke universeele volksbibliotheek aan te sluiten. Door haar en door courantenartikelen zouden de door de onzedelijke pers onder het volk verspreide, verkeerde voorstellingen licht vernietigd kunnen worden. Maar hier moet men nog verder gaan en wegens het gewicht der zaak van de christelijke pers verlangen, dat zij kosteloos vlugschriften onder het volk verspreide, die het onderrichten over de harmonie tusschen gelooven en weten. Zulke vlugschriften moesten op de wijze zooals men tegenwoordig in groote steden preeken uitdeelt, overal verspreid worden: ook zij kunnen tot krachtige preeken worden, die de eer des Eeuwigen verkondigen. Bovenal moeten voor deze vlugschriften mannen gevonden worden, wier namen ons instaan voor hetgeen zij schrijven.

Hier echter komen wij op een eenigszins wonde plek. Men zal namelijk hiertegen aanvoeren: hoe zullen wij aan de noodige krachten komen uit het kamp der wetenschap? — Deze vraag wordt helaas niet ten onrechte gedaan. Het is waar, de tegenwoordige mannen der wetenschap en voornamelijk der natuurwetenschappen zijn meestal te onverschillig tegenover het christendom, dan dat zij te vinden zouden zijn om in den strijd een lans er voor te breken. Dit is ook juist een van de punten die door de vijandige pers tegen het geloof aangevoerd worden. Maar wij moeten daarbij niet vergeten, dat dit geslacht opgegroeid is in een tijd, dat er tusschen de christelijke en de materialistische wereldbeschouwing een bijzonder heftige strijd woedde. Overigens is het toch nog niet zoo erg als het er uitziet en wanneer de christelijke pers genoemd werk aanpakt, zullen er voorzeker behulpzame handen genoeg gevonden worden; men beproeve het slechts.

Een andere gewichtige taak voor de christelijke pers schijnt mij het practisch gebruik maken der moderne wetenschappen en de

verspreiding van bladen, die dit doel beoogen. Hoe goed zulk eene onderneming bij haast fabelachtigen spotprijs kan slagen, blijkt in Duitschland b. v. uit den te Würzburg verschijnenden »Praktische wegwijzer voor Tuinbouw, enz.»; deze verschijnt wekelijks in een groote oplaag en kost per kwartaal 15 Pfennige, daarbij is hij goed geredigeerd en brengt zijnen lezers behalve het practische ook nog uitspanningslectuur. De gevolgen zijn dan ook niet uitgebleven: ondanks zijn kort bestaan telt het blad omstreeks 80.000 abonne's en vele advertentiën houden het in stand.

Waarom beproeft men van christelijke zijde niet iets dergelijks? Het is volstrekt mijne bedoeling niet te verlangen, dat de practische verklaringen over tuinbouw, handwerksnijverheid, fabriekswezen of wat het ook zijn mag, gekruid moeten zijn met christelijke woorden of bijbelteksten, dat zou ook alweer stuitend werken en te recht; er blijft buitendien gelegenheid genoeg over om b.v. in de voor uitspanningslectuur gereserveerde kolommen te werken en wel op eene stille, eenvoudige en bescheiden wijze, niet opdringend of uitdagend.

V.

DE CHRISTELIJKE POLITIEKE DAGBLADPERS.

De derde gestalte der afbrekende macht, treedt ons tegemoet in de politieke dagbladpers. Evenals de onzedelijke wetenschappelijke litteratuur in de eerste plaats het gevoels- en geloofsleven van het individu tracht te schokken, de onkiesche uitspanningslectuur de zedelijke banden van het familieleven tracht te verbreken, zoo onderneemt de afbrekende politieke pers voornamelijk den stormloop tegen de zedelijke grondslagen van maatschappij en volksleven.

Deze zedelijke grondslagen van maatschappij en staat berusten in eene wederzijdsche werking tusschen hen en het individu; de staat is verplicht den persoon, zijn arbeid en zijn goed, zijn lichaam en zijne ziel te beschermen; maar het individu mag daarbij

niet vergeten, dat ook de maatschappij, de staat een geheel, een individu, een organisme is, waarvan hij lid is en dat het lid voor dit organisme moet zorgen en in geval van nood zijn bestaan daarvoor moet wagen.

Het koninkrijk door Gods genade is niet alleen de geschiedkundige maar ook de door God gewilde uitdrukking van het zedelijk staatsleven. Al valt het nu niet te ontkennen, dat menige zijde van ons modern maatschappelijk leven vernieuwing en vervorming noodig heeft, zoo betreft dit toch volstrekt onze monarchale instelling niet. Omdat ons staatsleven eene ontwikkeling doorgemaakt heeft en in de toekomst zich verder zal ontwikkelen, zijn wij gerechtigd, den staat als organisme en ons als met hem en zijn hoofd organisch verbonden te beschouwen, want alleen een organisme is in staat zich te ontwikkelen.

Opbouwend en sterkend grijpt in deze ontwikkeling de zedelijke macht in, zoo als onze christelijke wereldbeschouwing die ontvouwt, maar gelijktijdig zorgt de afbrekende macht er voor, dat het voornamelijk in de lagere volksklassen niet ophoudt te gisten en te koken, zij spoort tot ontevredenheid aan, wijst op de ongelijke verdeling der aardse goederen, op het heerlijke leven der hoogere standen, doet de heerscher een tiran schijnen, brengt het volk in den waan, dat hij onnoodig is — het moet zich zelf regeeren — eischt teugelooze vrijheid voor het individu, bevrijding van de ketenen die kerk, zeden en maatschappij aanleggen en kweekt in de ziel des volks de kiem tot opstand, revolutie en anarchie, — kortom, predikt een »socialistisch evangelie.” Het is niet noodig hierover verder uit te weiden. Iedereen kan met eigen oogen dit spel van de machten der duisternis zien.

Maar dit geschiedt niet alleen in de sociaal-democratische persorganen. Neen er bestaat een pers, die, zij het misschien onbewust, den bodem ontvankelijk maakt voor het zaad van het socialisme, zij is verbonden met de onzedelijke wetenschappelijke en novellistische literatuur, vormt een kweekplaats van ongeloof en zedeloosheid en waar deze gehuisd hebben, woekert de plant van het socialisme welig en gifblazend voort.

Maar één ding kan hier helpen, namelijk de terugwinning der verleide en verloren volksklassen door eene daadwerkelijke zedelijke pers, die ook de schaduwzijden der tegenwoordige maatschappij openlijk erkent; en deze zedelijke kracht zal de pers slechts zoolang bezitten als zij in het licht der christelijke wereldbeschouwing werkt. En hoe verzoenead kan zij hier werken, hoe kan ook hier weer het Evangelie een onuitputtelijke bron worden, waaraan zich telkens nieuwe gedachten laten ontleenen, die tot steenen worden om maatschappij en staat op te bouwen.

Wanneer in een volk nog een krachtig christelijk zedelijk bewustzijn leeft, dan zal het ontegenzeggelijk ook de smetstof van het socialisme en der gelijkmakende democratie wederstaan; dan zal zijn lichaam gehard zijn tegen deze afbrekende machten.

Neen, Gode zij dank, ons volk is nog niet zoo ontzenuwd door den woelzieken arbeid der onzedelijke pers, dat het niet naar de stem der rede en der zedelijkheid zou willen luisteren. Wat wij vroeger de pers reeds toeriepen, dat doen wij ook hier: Op het volk af!

Misschien is deze zijde van de opbouwende kracht der zedelijke, christelijke pers de werkzaamste; want gewoonlijk kan men wel zeggen, is de ontevredenheid der lagere volksklassen met den socialen toestand de bodem, waarop het zedelijk nihilisme voortwoekert, en hier bovenal moet met daadzakelijke woorden worden ingegrepen, het verleide volk door cultuur-historische, sociaal-politieke, enz. opstellen de oogen geopend en aangetoond, waarheen het »socialistische evangelie” en zijne apostelen het heenvoeren.

En hoe dit geschieden moet? Welnu, eerstens kunnen we hier dezelfde voorstellen herhalen, die vroeger gedaan werden. De christelijke universele volksbibliotheek kan door volkshuishoudkundige opstellen zeer voorlichtend werken. Waarheidgetrouwe vlugschriften bij duizenden onder de arbeiders verspreid, zullen altijd velen de oogen openen en dat is reeds veel gewonnen; want even als de in het water geworpen steen,

zoo doet ook een enkel mensch steeds groo-
tere kringen in zijne beschouwing deelen
en een zandkorreltje, dat aan het rollen is,
kan eene groote massa worden, waaraan de
beweging zich meedeelt.

Maar deze beide middelen zijn hier niet
voldoende, voor den opbouwenden arbeid
der christelijke pers moet er nog een derde
werktuig bijkomen, en dat is het gewich-
tigste, te meer omdat het zeer geschikt is, om
aan de tot nu toe door ons aan pers en
litteratuur gestelde eischen te voldoen.

Wij bedoelen de dagbladpers!

Onze tijd is een snellevende tijd, ja men
kan zeggen, dat er tegenwoordig in den-
zelfden tijd meer wordt geleefd dan vroeger,
omdat wegen en middelen van verkeer zoo
buitengewoon verbeterd zijn, dat zij de weder-
keerige werking niet alleen van bijzondere
personen, maar óók die der volkeren zeer
bespoedigen. Wat gisteren in Amerika ge-
beurde, weten wij heden en wereldschokkende
gebeurtenissen in ons eigen vaderland, door-
vliegen als een bliksemstraal in hetzelfde
oogenblik alle oorden. Daardoor en door de
hierboven beschreven veellezerij is het zeer
verklaarbaar, dat men tegenwoordig niet meer
met wekelijks verschijnende couranten tevren-
den is. Iedereen wenscht dagelijks zijn cou-
rant te lezen om op de hoogte te zijn. Moge
dit al tot ons moderne beschaafde leven be-
hooren, ja zelfs noodzakelijk zijn, het is na-
tuurlijk ook al weer in het ziekelijke ontaard,
want ziekelijk moet het in ieder geval genoemd
worden, wanneer sommige couranten dagelijks
meermalen verschijnen. Hier houdt het gezond-
de op! — maar menig burger zit 's morgens
en 's avonds verscholen achter zijn krant
en neemt met gretigheid de daarin vervatte
wijsheid in zich op; natuurlijk gaat het
meestal het eene oor in en het andere weer
uit, wanneer het er nog ingaat. Het spreekt
vanzelf dat zoo iets geestdoodend moet
werken.

Maar eene dagelijks verschijnende courant
is eene behoefte en wel voor alle standen:
ook de arbeider, die zich gedurende den
dag heeft afgesloofd, wil 's avonds zijn
uitspanningsuurtje en zijn courant hebben
en dit moest hem niet onthouden worden.

Hier werkt de loochenende macht met alle
kracht en met koortsachtige bedrijvigheid.
Zij, die de roem opbouwend te werken kan
en moet hebben, doet zij ook alzo?

Wij moeten haar helaas een beschuldigend
neen! toeroepen. De dragers der zedelijke
macht loopen nu eenmaal gevaar, zich
gemoedelijk neer te zetten, de handen in
den schoot te leggen en te denken: »ik
vertegenwoordig eene heerlijke en schoone
zaak, waarop de lieve God niet anders dan
welgevallig kan neerzien, het is immers
voor Hem zelf en Zijn Rijk, dus laat ik
Hem maar zorgen, dan zal alles wel terecht
komen.» Deze in christelijke kringen helaas
maar al te zeer verspreide fout is de oorzaak
dat er tot nu toe zoo weinig gedaan werd;
men heeft enkel in het vertrouwen op de
goede zaak inderdaad bijna niets uitgevoerd,
zijn licht onder de korenmaat geplaatst en
mogelijk in verblindings over de lagere
volksklassen en hare ontevredenheid den
neus opgetrokken, en als men hier en daar
wakker begon te worden en aan het werk
wilde gaan, werden dergelijke ondernemingen
dikwijls ook van positieve zijde met wan-
trouwen begroet. Neen, wij zijn geene willooze
schepselen, die als in een marionetten-
theater op het trekken aan den draad door
de hand van den vertooner wachten, om te
dansen en te springen. — Met vrijen wil
en zedelijk bewustzijn toegerust, zijn wij in
de wereld veel meer op eigen voeten gesteld
en hebben een talent ontvangen om te
beheeren, dat alleen bij ernstigen arbeid
rente kan afwerpen.

Wij verlangen derhalve eene dagbladpers,
die geheel in dienst der zedelijke macht
staat. Maar hebben wij die dan niet? Ja,
maar daarbij scheidt het volk zich in afzon-
derlijke kringen en nu is het iederen kring
niet doenlijk eene courant op te richten en
in stand te houden. Vele christelijke bladen
zijn bladen voor een bepaalden stand of voor
een bepaald kerkgenootschap en dit is niet
voldoende! Ziet gij dan niet waar bovenal
de ontevredenheid haar mokkend lied zingt,
waar de zedeloze pers voornamelijk over-
winningen behaalt en ziet ge dan niet hoe
zich daar de donkere onweerswolk samen-

pakt, steeds donkerder, steeds dreigender? Zijt gij blind, die zoo zorgeloos op zachte kussens zit?

De gedachte van een goedkoop dagblad in christelijken geest is reeds door menig-een op het tapijt gebracht. Wij zouden haar echter niet weer voor een bepaalden kring willen afpassen; al moet zij ook in de eerste plaats de belangen der arbeidende lagere standen behartigen, zoo schijnt het toch niet goed en doelmatig haar alleen voor dezen te bestemmen. Deze courant moet meer voor allen zijn, die haar lezen willen, zonder aanzien van den stand; want dit alleen moet reeds een verzoenend karakter hebben, wanneer de arbeider ziet, dat hij door één band met alle leden des volks verbonden is, namelijk door het bewustzijn van het christelijk geloof en van de zedenwet. Het is niet goed het afzonderen van zekere kringen bij het volk op deze wijze te bevorderen en dit reeds door den naam aan te duiden, als of er inderdaad zulk eene groote kloof bestaat tusschen de lageren en de hoogerden. Het lastigste is ook hier weer de geldkwes-tie. Deze courant moet zoo goedkoop mogelijk geleverd worden, goedkooper dan de goedkoopste courant uit het kamp der tegenstanders; want dan zal zij wel spoedig hare lezers vinden. Feitelijk is het namelijk zoo, dat velen de courant houden, die hun bij den minsten prijs het meest brengt; en dat kan men hun niet terstond kwalijk nemen.

Overigens moet hier zoo als over het algemeen bij alle vragen, waaraan deze regels gewijd zijn, daarop gewezen worden, hoe ontzaglijk veel men van de vijanden leeren kan, en dat de vertegenwoordigers der afbrekende pers en macht gewoonlijk veel slimmer zijn dan die der opbouwende. Wanneer wij dus nu de vraag behandelen betreffende de uitgave der bedoelde goedkoop dagbladen, willen wij eerst aan onze tegenpartij vragen, hoe zij het aangelegd heeft om zich bij het volk in te dringen. Ik denk daarbij aan de wijze waarop het is toegegaan bij de oprichting van een dagblad in een groote stad, en waarmede de oprichters het door hen beoogde doel hebben bereikt.

Eenige jaren geleden stichtte een rijk man op speculatie, wanneer ik mij niet vergis, een weekblad, dat den bewoners der hoofdstad eenigen tijd kosteloos thuis gezonden werd. Nadat de menschen eenigszins aan het blad gewend waren werd op schuchtere wijze om de gewone expeditiekosten gevraagd, en nu ging de courant langzamerhand in eene dagelijks verschijnende over, wel werd zij daarbij telkens iets duurder maar het bleef ten slotte op een altijd nog billijken prijs staan, wist zich te schikken naar de beschouwingen en eischen der stedelingen en smaakte weldra de voldoening hare abonné's bij tienduizenden te tellen, te meer daar zij als hare richting partijloosheid proclameerde, maar waarbij door onzedelijke annonces, enz. spoedig bleek, wat zij was. Vele goedgezinden lezen haar, want zij is goedkoop en brengt allerlei, wat anderen niet hebben. Zoo gaat het in zijn werk.

Maar kunnen wij hiervan niet leeren? Het is voorzeker niet te vereenigen met onze Christelijk zedelijke beginselen, geheel en al zoo te handelen, maar — »onderzoek alle dingen en behoudt het goede!» Het goede echter, dat wij hier moesten behouden schijnt de aanvankelijke kosteloosheid der courant te zijn en van dit idee kan zich ook de zedelijke pers meester maken. Wij zullen een positieven voorslag doen.

Er worde een dagblad opgericht rijk van inhoud, dat beslist het doel beoogt, zich in dienst der opbouwende macht te stellen, dat dus het beginsel der zedelijke wereldorde huldigt, zooals dit in het positieve christendom is uitgesproken. Deze courant zij bestemd voor alle standen, maar moet in de eerste plaats dien der arbeiders gewijd zijn en dezen van den loop der wereldsche dingen in kennis stellen. Met opgave van dit te voren vastgesteld programma worde de courant eenigen tijd om niet uitgegeven en voornamelijk in arbeiderskringen een tijd lang dagelijks bij duizenden verdeeld. Van te voren dient ook gezegd te worden, dat het blad na dien tijd tegen een zoo laag mogelijk gestelden prijs zal geleverd worden.

Het is voor alle dingen wel noodig dat de menschen eenigen tijd lang bij eigen onder-

vinging de pers leeren kennen, waarvan zij anders alleen door bemiddeling der afbrekende krachten vernemen, hoe verwerpelijk zij is, hoe zij er naar tracht de duistere middeleeuwen terug te roepen, dat zij geen hart voor het lagere volk en zijne behoeften heeft, dat heerschappij van adel en priesterdom haar doel is en dergelijke schaamteloze leugens meer. Zou niet eigen aanschouwing en het gezonde menschenverstand, dat in ons volk zetelt, dezen leugengeest spoedig ontmaskerd hebben en dan, wanneer het uit eigen ondervinding kan oordeelen, zich ook van hem afwenden? Kort en goed, op deze wijze ingevoerd zou de nieuwe courant ongetwijfeld een groot succes hebben, aangenomen altijd, dat zij twee voordeelen in zich vereenigt, eerstens dat zij het volk veel en iets degelijks brengt en ten tweede, dat zij minstens niet duurder is dan de goedkoopste kraant der tegenpartij.

Zeer zeker komt de vraag te pas, welke politieke richting zou zulk een blad moeten hebben?

Kleurloos kan zulk een blad niet zijn!

Ons antwoord luidt: Geef plaats aan zoodanige politieke beschouwingen, waarin het Christendom als het fundament van Staat en huisgezin beschouwd wordt.

Voorts beschouwe men de politiek als een onderdeel, niet als hoofdzaak. Waarom worden in vele christelijke huisgezinnen bladen gelezen van een politieke kleur, waartoe men niet behoort? Waarom leest men bladen, waarin kandidaten aanbevolen worden, die men zeker niet stemmen zal?

Is het niet, omdat de christelijke bladen achteraan komen en daardoor de concurrentie niet kunnen volhouden.

Wie zal de uitgave van zulk een blad betalen en mogelijk maken?

Zij hebben dat te doen, die het volk liefhebben en het voor zedelijken ondergang wenschen te behoeden. Sommen worden geofferd voor kerstening der heidenlanden en lijdelijk zouden wij aanzien, dat ons volk ontkerstend wordt?

Op het volk af! Nog is het niet te laat, doch de nood dringt.

De Christenen hebben toe te zien en met

meer inspanning van krachten gebruik te maken van de propagandamiddelen, die de pers aanbiedt.

Wij zijn aan het slot en willen afscheid nemen van den lezer, terwijl wij nogmaals op de groote beteekenis van het geheele vraagstuk wijzen.

„De godsdienst moet voor het volk behouden blijven.” Dat is de leus van onzen tijd geworden en het bevat inderdaad de grondslagen van alle gezond staats-socialisme; zonder dezen bouwt hij op zand, en alle bloesems, die hij kweekt, zullen niets dan voorbijgaande schoone verschijningen zijn, waarvan geene vruchten komen, omdat de ondergrond ontbreekt, die ze met krachtig voedsel verzorgt. De christelijke positieve wereldbeschouwing is het aardrijk en daarin alleen kan de boom van het maatschappelijke en staatsleven krachtige wortels slaan; is hij ondermijnd, dan valt de boom bij den eersten stoot van den huilenden wind. Maar deze grondslag kent geen wet en geen dwang, want zij is van zedelijken aard en gevestigd in de overtuiging van het individu. Hier helpt alleen het dringend gesproken en geschreven woord der levende krachtgevende wereldbeschouwing van het christelijk geloof. Daarom nog eenmaal: Op het volk af, gij christelijke pers! Wek de zedelijkheid op, versterk het geloof, maak den grond van het volksleven ontvankelijk — en gij hebt den grondslag gelegd van het gezonde maatschappelijke en staatsleven, waarnaar ons volk vurig verlangt en waarin het een leven van geluk en vrede kan leiden, zoover dit in menschelijke omstandigheden mogelijk is.

De tijd is ernstig en zijne gevaren zijn groot, honderdvoudig zijn de gaven en honderdvoudig de daaruit voortgekomen eischen. De pers, de litteratuur heeft een zeer ernstige taak, zij heeft eene verbazende macht maar daardoor ook eene reusachtige verantwoordelijkheid in ons volksleven verkregen.

Een opbouwend en een afbrekend beginsel schrijden door de wereld; de voetsporen van het eene zijn zegen en leven, bloeiende graanvelden en lachende weiden, die van het andere zijn zedelijke ellende en dood, vertrapte velden en rookende dorpen.